Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза! *Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!*

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ
Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий“ редакций

М. И. КАЛИНИН ШКОЛЬНИК-ШАМЫЧЫН СОВЕЩАНИЙЫШТЫШТ

7-ше апрельыште Москвасе Бауман районысо школлаште тунемше тӱжем наре старшеклассник-шамыч, строитель-шамычын клубыштышт совещанийыш погыненыт. Совещанийым партий райком, комсомол райком да райисполком созыватленыт. Тышке отлично тунемше, комсомольский комитет-шамычын секретарьышт, учком член, преподаватель-шамыч толыныт. Нуно кӱкшӧ успеваемость верч кузе кучедалмыштым, комсомольский ден ученический организаций-шамыч кузе пашам ыштымышт да районысо школа - шамыч тунемме ий мучашке могай результат дене толмышт нерген ойленыт.

Совещанийыште М. И. Калинин йолташ лийын.

Школьник-шамычын ятыр выступленийыштым внимательно колыштмек, Михаил Иванович речь дене выступатлен. Школьник-шамыч молодежын ик эн сай другшын келгын туныктышо речьшым, тудын кажне шомакшым уло кумыл дене колыштыныт.

— Те сайын тунемза манын, педагог-шамычын родитель-шамычын да правительствын каласыме желаний деч моло желаний мыйын лийын ок керт.

Михаил Иванович шке речьшым тиде шомак дене тӱҥалын. Тудо торопитлыде, шке ешыже коклаште кутырымо семын ойлен. Самырык советский поколенийым илыш ден большевистский чынлан туныкта. Тудо ойлен, школа—тиде единственный вер, кудо эреак пашалан туныкта.

Кажне десятиклассник школым тунемын пытарымек, куш кайшашым, могай профессийым ойырен налшашым пален шогышаш манын, Калинин ойлен. Но эн тӱҥжӧ—кӧргӧ шонымаш определитлалтше, шке характерым выработатлаш, государствылан кузе полшышаш нерген шоналтыман.

Ме капиталистический окруженийыште илена, тидым эреак шарнаш кӱлеш. Тушман хитрый, опытный да коварный. Нунын ваштареш кучедалаш фронтышто велэ огыл ямдылалтман, но тушманым идейно пыташ тунемман.

Михаил Иванович калыкын великий вождьшо—Сталин йолташын самырык годсо илышыжым шарнен ойла, кудо 15 ияш улмыжо годымак шкенжын корныжым—калыкын пиалже верч кучедалше борецын корныжым определитлен.

Михаил Иванович тенийысе ийыште десятиклассник-шамыч Вузлаште сай студент-шамыч лийышт да Йошкар Армийыштат сай боец-шамыч лийышт манын, уло шӱм дене пожелатлен.

Старшеклассник-шамыч Калинин йолташын чапле речьшым кугун аклен колыштыныт. Кужу жап сово кырымаш шуко марте чарнен огыл.

В. В. Маяковский.

Советский эпохын талантливый поэтше

Ик гана Маяковскийын выступатлымыже годым публика гыч йодмашан запискам колтеныт.

— Тыйын стихет-шамыч кужу жап мартен илат мо?

— Кужу жап. Октябрьский революций ен-шамычын ушыштышт курымеш илаш тӱҥалеш, а мый—тудын поэтше...

Маяковскийын колымыжлан лу ий эртыш.

Ме тудым социализм эпохын первый великий поэтше, шкенжын родиныжын чапле революционерже да гражданинже улмылан кугун шарнена.

Сталин йолташ тудын нерген тыге каласен: „Маяковский мемнан советский эпохын эн сай, талантливый поэтше лийын да лийын кодеш“.

Нине мут-шамыч Маяковский ден общий калык йӧратымашым каласен пуэныт. Маяковскийын поэзийже тачат ила, чумыр стройкышто да кучедалмаште участвоватла, мыланна ончык каяш полша.

Первый литературный пашам Маяковский 1912 ийыште тӱҥалын.

Тудо литературный пашам 18 ий ыштымекыже, 1930 ийыште, 37 ияш колен.

Тудын чумыр сочиненийшамычышкыже ончалза. Первый том тудын 1917 ий марте вич ияш творческий пашажым авалта. 1917 ий деч вара чыла возымыжо 11 том лиеш.

Таҥастараш интересный: вич ийлан ик том, а латкум ийлан—латикте!

12 ий коклаште возымо „Хорошо!“ 19-ше главаже мланде шарын ик кудымшо ужашыштыже сеҥыше калыклан, Ленин—Сталин партийлан, социалистический отечествылан таум каласыме:

„Мыят,
айдем тукымын
шошыжла,
Пашаште да бойышто
шочшо,
Мыйын республикем,
мыйын отечествем
мурем“.

Маяковский пеш кугу виян поэзийым ышташ шонен, поэзий нерген:

„Стих-шамычын
пашашт нерген,
Политбюро деч
Сталин докладым
ыштыже“,—манын

возен.

Шкенжын кугу поэтический талантше, илыш да калыкын интересыж дене чуткостьшо, социализмын идейжылан преданностьшо мемнан революций верч да революций лӱм дене, чыла шкенжын самоотверженный поэтический пашаже дене Маяковский Сталин йолташын пумо кӱкшӱ да чын оценкыжым заслужитлен.

В. Катанянын
статьяж гыч.

Каникулым ме кузе эртарышна

Ме каникул жапыште лудмо пӧртыш коштна. Тушто газета - шамычым, интересный книга-шамычым лудна, шахмат дене, шашке дене модын жапым эртарышна. 6-шо классыште отличнын тунемше Горинов Виктор каникул жапыште сӱретым сӱретлен. Утларакше фанер оҥаш кугун сӱретлыме йошкарармеец сайын лектын. Тудо шкенжын сӱретше-шамыч дене йоча творчество олимпиадыште участвоватлаш тӱҥалеш, А. Иванов ден А. Якимов колхоз правленийлан лозунгым возен пуышт. Чыла йоча-шамычат каникул жапыште шырчыкомартам ыштеныт.

Иванов Арсений,

Куженер район, „Ӱжара“ колхоз.

ме чодраш коштынна

Ме, Федоткин ялысе йоча-шамыч, каникул годым чодрашке, пасушко яндар юж дене шӱлалтен коштна. Тиде—пеш сай канымаш.

Громов Миша,

Йошкар-Ола район,
Арбан НСШ.

КНИГАМ ЛУДНА

Ме Михайлов Максим дене коктынат 4-ше классыште тунемына. Каникулымат пырля эртарышна: газета, журнал-шамычым, книгам лудын шогышна. Мыланна „Буденный“ книга путырак келшыш. Тидын деч посна, ме Максим дене коктын испытанийлан ямдылалт шогена. Коктын ямдылалташ утларак сай: иктыже мом ок умло гын, весыже умылтара.

Чузаев Ивук,

Сотнур район,
„Курык-ӱмбал“ начальный школа.

МЕ КОЛХОЗЛАН ПОЛШЕНА

Ме тунемына да колхозлан полшашат жапым муына. Теве ик каныш кече годым ме— В. Иосифов, Н. Федоров, В. Федоров да мый „Правда“ колхозлан 1 тонн да 330 килограмм ломыжым погышна. Погымо ломыжым ларыш оптымо да кукшу верыш шындыме. Адак Игнатьев Никодим ден Н. Пекпатров „У сурт“ колхозлан 7 пудым погеныт. Ме шке колхозланна кайык терысым да ломыжым эшеат шукырак погаш шонена.

Кузьмин Михаил,

7-ше класс, Шиньша средний школа, Морко район.

Йошкар-Ола пионер пӧртысӧ радиокружокын членже Юрий Артюшин. Тудо юный радиолюбитель-шамычын Всесоюзный заочный выставкылан радиоприемникым ямдыла.

Фото Овечкинын.

35

Снимкыште (шола гыч пурлашке): Советский Союз Герой-шамыч первый ранг командарм Семен Константинович Тимошенко ден первый ранг командарм Григорий Иванович Кулик. Фото Ф. Кисловын (ТАСС фото-клише)

Советский Союзын 26 у геройжо-шамыч

Финский белогвардейшина ваштареш кучедалме фронтышто командованийын заданийже-шамычым образцово шуктымылан да тидын годым ончыктымо отвага ден геройствылан **Ленин** орден ден **„Золотая Звезда“** медальым вручитлен, Советский Союз Герой званийым 26 еҥлан присвоитлаш СССР Верховный Совет Президиум Указым луктын.

Йошкар Армийын начальствующий составше ден йошкарармеецше-шамычым наградитлымаш

Финский белогвардейшина ваштареш кучедалме фронтышто командованийын боевой заданийже-шамычым образцово шуктымылан да тидын годым ончыктымо доблесть ден мужествылан СССР Верховный Совет Президиум Йошкар Армийын начальствующий ден йошкарармейский составшым, начальствующий составын еш членыштым, госпиталь ден гражданский учреждений пашаеҥыштым — 11.744 еҥым СССР орден да медаль - шамыч дене наградитлен. **Ленин** орден дене—180 еҥым, **„Красное Знамя“** орден дене—2.598 еҥым, **„Красная Звезда“** орден дене — 3.032 еҥым, **„За отвагу“** медаль дене — 2 396 еҥым, **„За боевые заслуги“** медаль дене—3.538 еҥым наградитлыме.

Чыла наградитлалтше-шамычын лӱм спискышт „Красная Звезда“ газетеш пурталтынат.

„На страже родины“ газетым „Красное Знамя“ орден дене наградитлыме

Йошкар Армийын частьше-шамычым политический воспитатлыме пашаште да финский белогвардейшина ваштареш кучедалме фронтышто дисциплиным пеҥгыдемдымаште ыштыме выдающий-ся заслугылан „На страже родины“ газетым **„Красное Знамя“** орден дене наградитлыме.

Кугу награда

Финский белогвардейшина ваштареш кучедалме фронтышто командованийын боевой заданийже-шамычым образцово шуктымылан да тидын годым ончыктымо отвага ден геройствылан СССР Верховный Совет Президиумын Указше дене Йошкар Армийын 119 йошкарармеец, командир да политпашаеҥже-шамычлан **Ленин** орден да „Золотая звезда“ медальым вручитлен **Советский Союз Герой** званийым присвоитлыме.

* * *

Финский белогвардейшина ваштареш кучедалме фронтышто командованийын боевой заданийже - шамычым образцово шуктымылан да тидын годым ончыктымо доблесть ден мужествылан СССР Верховный Совет Президиумын Указше дене Йошкар Армийын ятыр войсковой частьше ден соединенийже-шамыч наградитлалтынат.

Ленин орден дене 136-шо стрелковый дивизий ден 39-ше отдельный легкотанковый бригада наградитлалтынат.

„Красное Знамя“ орден дене 17-ше мото-стрелковый дивизий, 49 ден 90 стрелковый дивизий да Йошкар Армийын моло 18 частьше ден соединенийже-шамыч наградитлалтынат.

Морко средний школышто отлично тунемше-шамыч (шола гыч пурлашке): Никонорова Рита, Чугунова Рая, Алексеева Рима, Емельянова Клара, Милютина Рима. Кокымшо радыште: Кудиков Женя да Буслаев Геня.

Фото М. Чуршуковын.

Йоча художественный творчествын всесоюзный олимпиадышкыже участник-шамычым ойырымо порядка керген

1. Йоча творчествын всесоюзный олимпиадышкыже йоча художественный творчествын ик видше дене сай результатым ончыктышо посна исполнитель да коллектив-шамыч ойыралтыт. Ойырымо годым школысо успеваемость ден дисциплинат шотыш налалтыт.

2. Йоча творчествын всесоюзный олимпиадыштыже участвоватлышаш кандидат-шамыч дек тыгай тӱҥ требований шындалтеш: исполнитлымашын кӱкшӧ качествыже, исполнитель-шамычын ийготыштлан келшыше репертуарын кӱкшӧ идейный да художественный уровеньже.

3. Йоча художественный творчествын всесоюзный олимпиадышкыже участник - шамычым ойырымашым всесоюзный оргкомитет эртара.

4. Область, край да республиканский оргкомитет-шамыч тений 10-шо майлан всесоюзный олимпиадыште вступатлышаш кандидат-шамычлан всесоюзный оргкомитетышке заявкым пуат. Заявкыште участник-шамычын мыняр улмышт да вступленийын подробный программыже ончыкталтман. Заявка дене пырля мурын, стихотворенийын текстышт, нота, костюм - шамычын экскизышт лийман.

Всесоюзный оргкомитет пумо материал-шамычым онча да шке решенийжым кӱлеш оргкомитетыш увертара.

5. Участник - шамычлан всесоюзный олимпиадышке всесоюзный оргкомитетын разрешенийже почеш гына каяш лиеш.

Европын северыштыже событий-шамыч

9 апрельыште Копенгагеныште (Данийын столицыже) да Ослошто (Норвегийын столицыже) германский посланник-шамыч датский ден норвежский правительство-шамычлан германский правительствын нотыжым вручитленыт. Нотышто тыге ончыкталтеш: германский информационный бюрон налме ӱшанле сведений-шамыч почеш, Англия лишыл кечылаште северный эл-шамычын икмыняр территорийыштым оккупироватлаш шонен. Тиде лийын ынже керт манын, германский правительство германский войска-шамычлан Дания ден Норвегия территорийыш пураш распоряженийым пуэн.

9 апрельыште эрдене германский моторизованный часть ден броневой вий-шамыч германо-датский границым вончены. Датский правительстве шке войскаже-шамычлан нимогай сопротивленийым ышташ огыл манын, приказым пуэн. Германский ден датский штаб-шамыч ваш связьым установитленыт.

Лондон гыч налме пытартыш увертарымаш почеш, пӱтынь Дания Германийын кидышт ыже. Германский войска - шамыч чыла важнейший ола ден военный пункт-шамычым налыныт.

Германский войска-шамыч Норвегийын важнейший опорный пунктлажым писын оккупироватлат.

Германский войска-шамыч Бергеным, Тронгеймым да Эгерсундым (Норвегийын южный побережьеже), тыгак Нарвик норвежский северный портым налыныт.

Пытартыш сведений-шамыч почеш, германский войска - шамыч Ослош пуреныт. Норвежский столицын налмаш нимогай инцидент деч посна эртен.

Китайский калык шке эрыкше верч кучедалеш

Китайский калыкын предательже Ван-Цзин вей японец - шамычлан ужалалтын. Шукерте огыл тудо японский власть-шамычын вуйлатымышт дене „правительствым“ ыштен. „Правительствыш“ 11 министр да кум комиссий пурат.

Нанкиныште ванцзинвеевский правительствым организоватлыме ваштареш протест шот дене средний ден высший школласе тунемше ден преподаватель-шамыч забастовкым увертареныт. Предатель „правительствым“ организоватлен гынат, китайский войска - шамыч японец-шамыч ваштареш героически кучедалыт. Шукерте огыл китайский войска Линжане (Гуандун область) ден Уюане (Суйюань область) воктене кок кугу сеҥымашым ыштен. Японец-шамыч 8 тӱжем еҥым йомдареныт.

Нанкиныште японский власть-шамычын инициативышт почеш ыштыме китайын „У центральный правительствыжым“ США признатлен огыл.

Испанийысе положений

Сар жапыште Испаний миллион наре еҥым йомдарен. Генерал Франко, властьым налмекше тюрьма ден концентрационный лагерьлашке миллион деч шагал огыл еҥым петырен. Ныл шӱдӧ тӱжем еҥ сар деч вара шке родинышт гым кудалтен коден каен Эл пустаҥын. Кызыт Испанийыште промышленность ден ял озанлык ыштеn. Пашазе-шамыч огыт сите.

Мурым мураш тунемына

Мемнан школышто хоровой кружокым организоватлыме. Тиде кружокым туныктышо Михаил Васильевич Рябинов вуйлата.

Ме кружокыштына газетлаш печатлалтше у муро-шамычым, „Песня о Сталине“, „Песня о Ворошилове“, „Три танкиста“ да моло ятыр муро-шамычымат мураш тунемын улына. „Ямде лий“ газетеш печатлалтше композитор В. С. Мироновын возымо „Сталинлан“ мурым тунемын улына.

Йоча-шамыч муро-шамычым тунемаш куанен кошт. Чыла нине пашам йоча-шамычын творчествышт ончымо олимпиадылан ямдылалтмаш дене келыштарен ыштена.

Федоров Виктор,

Морко район, Шиньша средний школа.

Советский эпохын талантливый поэтше

В. В. Маяковский.

ВИНТОВКЫМ УЫМ НАЛЫНА

Винтовкым уым налына,
штыкыш флаглам!
Мур о дене
каена
Стрелковый кружоклаш.
Раз,
два!
Ря-
дыш!
Ои-
чык,
от-
ряд.
Кунам
война-пургыж
уэш толеш—
тура ончен лӱен мешташ
ылланна кӱлеш.
Ош-
кыл
ту-
ра!
Вик-
те
сай-
рак!
Армийжым тарвата гын,
мыйын элем,—
чыла бойлаште
санитар-влак
лийына ме.
Су-
сыртат
чодраш,—
шке-
дек
нанг-
гаем.
Разведка ден йыштак
Шыпак йолна,
Кӱ да уа
лонгаште
тушманым муына.
Кече,
йӱд.
Нуш-
кам,
Шкал-
на
пол-
шаш.
У винтовка-влак чолгат,
Тушто флагла.
Муро дене
каена
Стрелковый кружоклаш.
Раз,
два!
Ряд-
ден!
Ош-
кыл
от-
ряд!

АН. БИК кусарен.

В. В. Маяковский

Тиде мыйын книшкам теҥыз ден маяк нерген

*Коштыт нер ден вӱдым пӱчкын,
пароход-влак теҥыз мучко.
Мардеж шыдынрак пуалын,
парусан пушлам покталын.
Кас лиймеке, тыгак йӱдым
каяш йӧсӧ теҥыз вӱд ден.
Скала-шамычше кият,
изи огыл кугуат.
Серыш шуыт пыкшеракын,
кечывалым йыр коранын.
Капитан биноклым нале,
но ыш полшо нигунаре.
Пеш обидно капитанлан—
даже ок кой сер тӱржат.
Пӧрдеш толкын вӱд ден толын,
и кертеш корабль йомын.
Трук куанын моряк:
йӱла волгыдын маяк.
Самой йӱдым ты гутлаш
йошкар шинча койо раш.
Кумалтен—уке уэш
да адак тул чӱкталтеш.
Тыште шып, вот судно-влак,
ийын толза тышкыла.
Шторм шурген, суднам лупша.
Йылт винтан тошкалтышыла,
йӱд лийшаш ден кажне касын
Маяк ден толеш пашазе.
Кӱшыл верыште фонарь—
волгалтеш йӧршеш пожар.
Коеш мучко теҥыз вак
фонарь деч сай укеат.
Чылан ужын палышт манын,
кеча тудо пӧрдылдалын.
Паша шук(о) пашазылан—
вет йӱд вошт шогаш тудлан.
Яндар тулжо йӧрмӧ дечын,
тема ӱйым лампе тичын.
Поснак шога эрыкталын,
кугемдалме яндам сайын.
Волгыдеш ужеш кеч кӧ—
тыште лӱдмаш але уке.
Пароход да кораблят,
чот шӱлештын удырат.
Толкын-влак, ида лупшкеде,
ийше-шамыч бухта дене.
Уке вӱд, ны толкынлаже,
йоча-влак кукшо пӧртлаште.
Книгам мыйын каласа:
— рвезе влак, маяк лийза!
Йӱдым кӧ каен ок сеҥе,
волгалтарза те тул дене.—
Тланда тидым каласаш
мо возалтын ты книгаш
сӱрет-шамычлан наброскым
Ыштен чӱчӱ Маяковский.*

(1927) **Антонов Ивук** *кусарен.*

В. В. Маяковский.

МАЙСКИЙ МУРО

Ужаргышт лышташ-влак —
уке телат.
Каена ару верлашке
мыят,
тыят,
меат.
Шке вургемжым сакален
кошташ шошына.
Ме рвезын да веселитлен
каена!
каена!
каена!
Ситца ден кагазыштат —
Чыла вере тул.
Йошкар флагламат
нангаена!
нангаена!
нангаена!
Куанен уремна,
Шошым мушкылтын.
Отряд дене ошкылына
меат,
тыят,
мыят!

(1928) **Антонов Ивук** кусарен.

Великий поэтым шарнымаш

14 апрельыште писатель-шамыч союз ден юбилейный комитет Лесотехнический институтын актовый залешыже советский эпохын талантливый поэтше—Владимир Владимирович Маяковскийын колымыжлан 10 ий темме лӱмеш шарныме вечерым эртареныт.

Владимир Маяковскийын илышыже да творчествыже нерген докладым М. Шалин йолташ ыштен. Докладым чыланат кугу вниманий дене колыштыныт.

Доклад деч вара художественный часть лийын. Художественный частьыште Маяковскийын стихышт-шамыч дене Челышев, Некрасова, Семенов, Баннова йолташ-шамыч да молат выступатленыт.

Владимир Маяковский

(Кӱчын биографий)

Советский эпохын талантливый поэтше Владимир Владимирович Маяковский 1893 ий 19 июньышто Грузийыште, ожнысо Кутаисский губерний, Богдади селаш шочын.

1902 ийыште Владимир Владимирович Кутаисский гимназийыш тунемаш пурен.

1905 ийыште эл мучко революционный выступлений тӱҥалын. Маяковский шолып лекше социал-демократический литература дене палыме лийын, демонстрацийлаште да школьный волненийлаште участвоватлен. 1906 ийыште, ачаже колымеке, Маяковскийын ешыже Москвашке куснен. Тушто Владимир Владимирович ик гимназийыште уэш тунемаш тӱҥалын.

В. Маяковский—гимназийыште тунеммыже годым.

Пошкудо-студент шамыч гоч Маяковский шолып социал-демократический кружок дене кылдалтын. Варажым гимназийым коден. 1908 ийыште Маяковский большевик-шамыч РСДРП (Российский Социал-демократический рабочий партий) членыш пурен да пропагандистлан пашам ыштен.

Царский охранка Маяковскийым кум гана арестоватлен.

Маяковский рвезыж годымак почеламутым возаш тӱҥалын. 1913 ийыште тудо первый кугу произведенийым — „Владимир Маяковский“ трагедийым возен.

1915 ийыште Маяковский „Облако в штанах“ поэмым возем пытарен. Тудым М. Горькийын редактироватлыме „Летопись“ журналыш постоянный сотрудниклан ӱжыныт. Тиде журнал Маяковскийын „Война и мир“ у поэмыжын кумышо ужашыжым печатлаш принииматлен, но кугыжан цензуржо тудым колтен огыл. 1916 ийыште Максим Горькийын полшымыжо дене Маяковскийын почеламут-шамыч сборникше лектын.

„1917 ий 17 ноябрьыште Маяковский искусство деятель-шамыч погынымашыште „у властьым саламлаш да нунын дене пырля пашам ышташ“ ӱжын выступатлен. Шкенжын родиныжлан патриот семын, Маяковский удо вийже дене пашазе ден кресаньык-шамыч властьым пеҥгыдемдымашке пашам ыштен.

Коминтерн III-шо Конгресын делегатше-шамычлан тудын ончыктымо „Мистерия — Буфф-шо“, тыгак тудын „150.000.000“, „Люблю“, „Про это“ поэмыже-шамыч кугу успехым иметленыт.

1922 ий 5 мартыште Маяковскийын „Прозаседавшиеся“ почеламутшо „Известия“ газетеш печатлалтын. Тидын нерген В. И. Ленин металист-шамыч Всероссийский с'ездын фракцийыштыже выступатлымыже годым тыге ойлен:

„Тенгече мый „Известийыште“ политический тема дене Маяковскийын почеламутшым случайно лудым... Политический ден административный могырым ончымаш дене шукертсек мый тыгай удовольствийым шижын омыл. Шкенжын почеламутыштыжо тудо заседанийым да заседатлаш йӧратыше коммунист-шамычым воштылын. Ом шинче, поэзий шотышто кузе, а политика шотышто ӱшандарем, что тудо чылтак чын“ (т. XXVII, стр. 177).

Ленин колымеке, Маяковский „Владимир Ильич Ленин“ поэмым возен. Варажым, 1930 ийыште, тудо тиде поэмын ужашыжым Ленинным шарнымаш вечерыште Сталин йолташ ончылно лудын.

В. В. Маяковский 1930 ий 14 апрельыште колен.

В. Маяковский Америка рыч пӧртылмекыже (1925 ий.)

36

(НОВЕЛЛА)

Мый, рвезе-шамыч, модаш пеш йӧратем. Модаш кӧ ок йӧрате? Чылан йӧратат! Автомобиль шенгелан кержалтын, умба-ак каймашым мый сай модышлан шотлем ыле. Шошо шуэш гын, оралте ӱмбак кӱзаш да тушеч пушкыдо лумыш тӧрыштымаш—адакат пеш оҥай модыш.

Мый чӱчкыдынак йолташем дек мием да:

— Айда, манам, Микале модаш.

— Айда. Кузе модынаже?

— Оралте ӱмбач, манам, тӧрыштылына.

— Айда, каена,—манеш Микалат, — оралте ӱмбач тӧрыштылмӧ—парашют дене тӧрыштымылак чучеш, —манеш тудо.

— Ие!—маньым мый.— Каена.

Мемнан оралте ӱмбак шикшалтна. Э—э тушеч вара—„юшт" да „юшт"...

— Ончо, — манеш ыле авам, Миколай, шеклане. Теве пӧрдын волет—колет.

— Огым, ом коло,—авамын ваштарешыже ойлем.

Тыгай модышым, йолташ-шамыч, мый геройствылан шотлем ыле. Моло йоча-шамыч мемнан тӧрыштылмынам ончен шогат—лӱдыт. А мый нунын ончылно пушо геройла кояш тыршем.

— Э-э, манам, те летчиклык ода ул. Могай, манам, тендан гай мераҥ тӱшка деч герой лектеш! Ончыза, манам, мый кузе тӧрыштем! Адакат—лумыш „юшт" тӧрыштем.

Тыгай модышлан верчын тений пеш кугу лодышым ужым. Ойлашыжат вожылмаш да... А ойлашыже кӱлешак: теат вес гана тугай лодышым ида уж манын, йолташ-шамыч, ойлен пуаш верештеш. А то, мемнан кокла гыч южышт пеш кугу зианыш логал кертыт.

„Модыш гыч лодыш лектеш" маныт. Чынак.

Ик гана, каныме кечын, ме Микале дене коктын оралте ӱмбак кӱзен улына. Уло тӱня коймыла коеш. Кугу лоп воктен, тайылыште, мемнан ялна шарлен кия... Шошо. Чевер кече пеш пелта. Ятыр еҥын оралте леведыш кошкен да лудемын. Мемнанат вичан пел вел леведышыже кошкен, кече ваштарешырен кия. Тушеч ме лумжым сӱмырен, нӧрепыш нумалын улына, садлан кечывал век ончышо вута леведыштына — „кеҥеж", а север могырышто—„теле". Ме Микале йолташем дене север векыла тӧрыштыл модын чарнышнат, уэш кӱзен, „кеҥеж" оралте век савырнен, кечыште шыралын шинчена. Микале латшымураш оксам кӱсенже гыч луктынат, оҥаш перкален шинча. Тӱрлымат кутыра.

—Миколай, манеш мылам, мыланем ик йодышлан каласе.

— Мом?—манам.

— Капитон лӱман капитан уло мо?

— Уло дыр,—манам.—Тӱняште кунам уке.

Туге гына ойлен шуктышым, Микалын кид гычше латшымураш оксаже мучыштен, оралте мучко пӧрдын волен, леведыш тӱрышкак, шелшыш пурен шинче.

— Оксатым, манам, казыр мый налын пуэм.

— Брось!—манеш Микале. — Латшымурым ужын отыл мо. Вара дене шӱкалаш—и готовое дело.

— Оралте леведыш тӱр гыч мыйын семын шагал еҥ налын кертеш. А мый, манам, вот кертам гын, кертам! Мый, манам, нипочом налын сеҥем. Налам, манам, и нушкын кӱзем. И, давай волаш...

— Колет, колет!—кычкыра йолташем.

— Ом коло,—манам — колем гын, шке отвечатлем.

А кудывече велне чынак лум шулен пытен. Тушто мланде пеҥгыде. Волен возат гын, нипочом колен кертат. Микале, наверно, авамлан ойлаш куржын колтыш. Мый волем. Ынде эркын эркын пятак деке шуам. Шуам пятак деке да шке чытырем. Оралте леведыш эре тайылын да тайылын чучеш. Ну шонем, векат кидем мучышта. А, шонем, налын кӱзем гын, герой лиям. Оралте тӱр гыч, шонем, шагал еҥ пятакым налын кертеш. Могай, шонем, Микале трус. Волен шуым. Пятакым кидышкем нальым да тудым умшамлан пурлыкташ пел кидем тарватышым — вес кидем йӧж-ж мучыштен кайыш. Капем леведыш тӱреш кержалте. Парнямшамыч дене леведыш тӱрым кучен, ур гай кечем. Давай кычкыраш: Микале! Микале-е! утаре, утаре-е!.." Кенета кок кидемат мучыштен кайыш. Чонем „кроп" кӱрылтӧ. „Ой!" манын гына шуктышым—йолемлан шокшын чучо, вуй савырныш, мланде порвола, ужарге, канде... Тылечла ом пале.

* * *

Шинчам почым — кас. Койкышто кием. Ош палатка. Воктенем врач.

— Мо лийынат, Миколай?—манеш.

— Ала, манам. Шке изиш шарнем, но ойлаш мутым ом му.

Вот, тыге мый, йоча-шамыч, модыш гыч лодышыш шуым. Больница гыч лекмемлан ынде кок арня лиеш.

— Йолет, — мане врач,—окшак лиеш.

Мыйын, йолташ-шамыч, волен вочмем годым йолем кӱэш пернен, очыни.

Кызыт мыйын изам Финляндский фронт гыч тольо. Тудо чынак герой. Тудын оҥыштыжо медальже уло. Вот тудо герой дык герой!.. А мый мо—вошт ылчык! Эх, йоча, йоча, мом шоненам! Молан латшымураш оксаже кӱлын!? Ынде йолемат окшак, ӱмбачше школышто ятыр предмет дене вараш кодынам. Тений мый йолташем-шамычым поктен ом шу дыр? Вес ий мыланем тоям кучен, окшаклен окшаклен, адак 5-ше классышкак кошташ верештеш, очыни. Кеч шич да шорт...

Ильнет средний школа Тат. АССР.

Метаграмма

„Ш" дене—пушеҥге,
„К" дене—числа.

* * *

„К" дене—коля,
„Й" дене—фольклор.

* * *

„Н" дене—оружий,
„Т" дене—имньым кӱртньылат.

ТОКМУРЗИН ВОЛОДЯ колтен.

Тат. АССР,
Красный-Бор район,
Буймо ср. школа.

ГОЛОВОЛОМКЫН ОТВЕТШЕ

(22 ФЕВРАЛЬЫШТЕ ПЕЧАТЛЫМЕ)

Вот кузе пайлаш кӱлеш.

Чын ответым Иванов Алексей (Кужеҥер район, Иван-Сола средний школа) колтен.
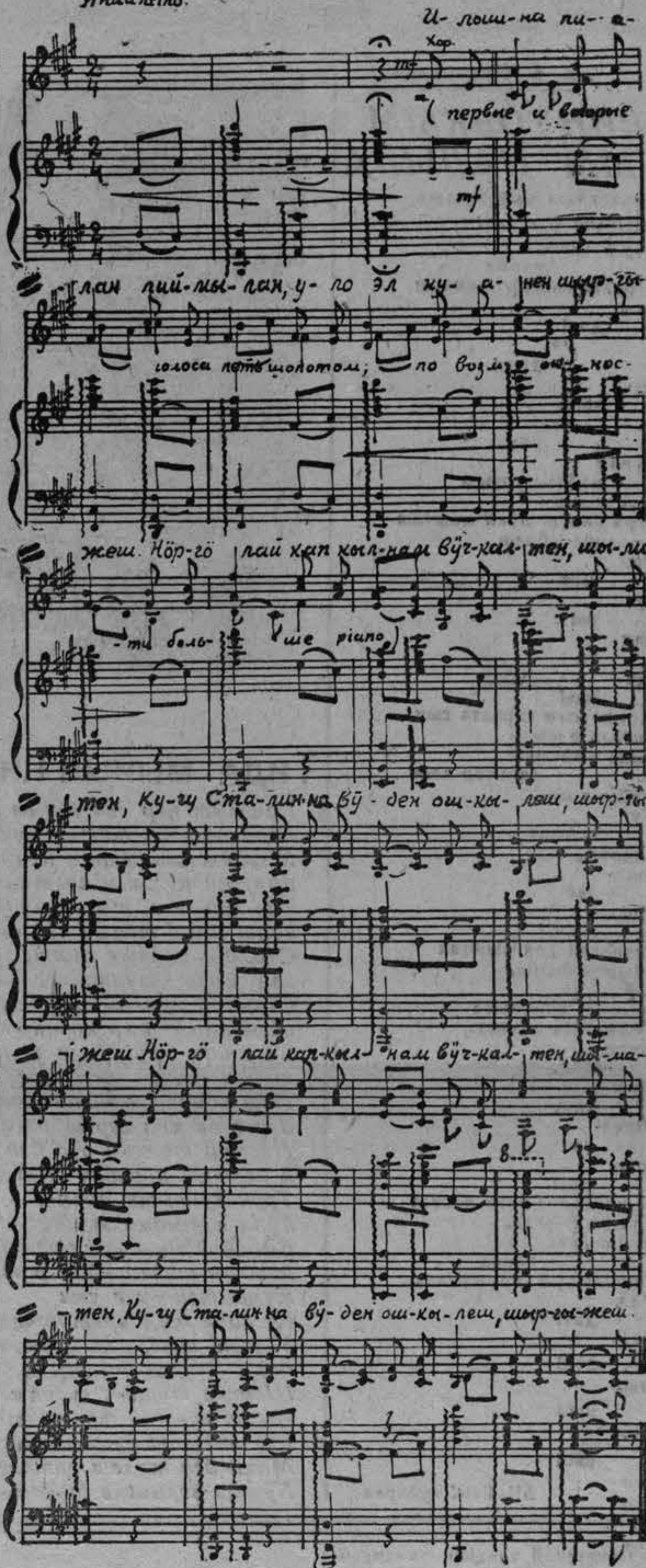
Илышна пиалан лиймылан,
Уло эл куанен шыргыжеш.
Нӧргӧ лай кап-кылнам
вӱчкалтен, шыматен,
Кугу Сталинна вӱден
ошкылеш, шыргыжеш. | 2 гана.

Мемнан гай куанен шыргыжал,
Тӱняштат огеш иле иктат.
Мыланна—Совет эл
йочалан, саскалан,
Кугу Сталинна пуэн
пиалнам, рыскалнам. | 2 гана.

Тунемаш, модашат, канашат,
Уло школ, чыла йӧн кеч куштат.
Пагалме эн сай
йолташна, ачана
Кугу Сталинна мемнам
сай онча, тунякта. | 2 гана.

Пиалан, сылне, сай илышнам,
Моктaлтен меже пеш мурена.
Тыгай сай рвезе жап
пуметлан, штыметлан
Кугу Сталинна, ме таум
ыштена, ойлена. | 2 гана.

Отв. редактор—И. М. МУЗУРОВ.

Уполн. Марглавлита № А—350. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.